

Kusti Salm
Kaitseministeerium

Meie 7.07.2021 nr 2-1/80060/27

Märgukiri auditi „Riigi 2020. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus“ tulemuste kohta Kaitseministeeriumi valitsemisalas

Austatud härra Kusti Salm

Riigikontroll tegi riigi 2020. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsusele ja tehingute seaduslikkusele hinnangu andmiseks audititoiminguid Kaitseministeeriumi valitsemisalas määral, mis oli vajalik, et veenduda riigi seisukohalt oluliste finantsaruannete kirjade õigsuses ning oluliste majandustehingute seaduslikkuses. Tehtud töö tulemuste põhjal koostab Riigikontroll ühe auditiaruande riigi kohta tervikuna.

Auditi käigus tegid audiitorid Kaitseministeeriumi valitsemisalas 2020. aasta septembrist kuni 2021. aasta juunini järgmisi toiminguid:

- kontrollisid valitsemisala 2020. aasta riigieelarve täitmise aruande õigsust;
- kontrollisid riigi seisukohast oluliste tehingute vastavust riigieelarve seadustele ja raamatupidamises kajastamise õigsust ning sisekontrollisüsteemi toimimist valdkondades nagu
  - toetuste saamine ja andmine;
  - tööjõukulude arvestus;
  - majandamiskulude tegemine;
  - tehingud põhivaraga;
  - pensionieraldiste arvestus;
- hindasid infosüsteemi MS DAX usaldusväärsust finantsarvestuse seisukohast. Tuvastatud puudused ja nende kõrvaldamiseks antud soovitused on toodud märgukirja lisan.

Tehtud audititoimingute tulemusena soovib Riigikontroll juhtida tähelepanu järgmistele puudustele investeringute, majandamiskulude ja varade arvestuses ning antud toetuste kajastamises.

Järgmisena on toodud auditi käigus tuvastatud puudus, mis leiab kajastamist ka riigi raamatupidamise aastaaruande kohta tervikuna koostatavas auditiaruandes.

1. Põhivara raamatupidamise seisu ei ole jätkuvalt võrreldud põhivara analüütilise registriga

Avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhendi järgi inventeeritakse kaitseotstarbelist põhivara aasta ringi koos kaitseotstarbelise kulumaterjaliga. Aasta lõpu seisuga tuleb võrrelda, kas põhivara kogumiarvestus raamatupidamises vastab detailsele nimekirjale laoarvestuses. Auditi käigus selgus, et Kaitseväe põhivara inventuur ei sisalda endiselt seda võrdlust, kuna selle tegemine ei olnud tehniliselt võimalik – usaldusväärset põhivarade nimekirja pole võimalik laoarvestusest võtta, kuna seal on igal ajal võimalik varale lisada või varalt eemaldada põhivara märke.

Probleemid vara arvestuses olid 2020. aastal samad nagu varasematel aastatel. Riigikontroll on aastaid esile toonud, et vara ei ole raamatupidamise tarkvaras ja Kaitseväe laoarvestuseks kasutatavas tarkvaras MS DAX arvele võetud samas perioodis. Samuti ei ole laoarvestuses olevatele varaobjektidele lisatud nende raamatupidamisarvestuses olevaid varakogumite numbreid, mistõttu ei ole olnud võimalik ka inventarinumbri abil varade seisu võrrelda.

Vara inventeerimisel ei ole hinnatud varaobjektide väärtust ega eluea õigsust, kuna selleks vajaliku infot lugemislehtedel ei ole olnud. Kasutuskõlbmatut vara ei ole kantud õigeaegselt arvestusest välja. Inventuuri lõppaktides on välja toodud probleemina, et varade andmeid ei ole muudetud, kui need on vahetanud asukohta, mistõttu võib üks vara olla arvel mitmes varaarvestuseks kasutatavas tarkvaras.

Seetõttu ei ole Kaitseväe põhivara koosseisu ja selle bilansilise väärtuse kohta võimalik saada kõikehõlmavat infot.

Kaitsevägi tegeles 2020. aasta jooksul põhivara arvestuseks vajaliku põhivara mooduli seadistamisega. Tuvastati kõigile majandustarkvaras SAP olevatele varakogumitele vastavad varaobjektid laoarvestuses ja seejärel alustati 2020. aasta lõpus põhivarade arvele võtmist põhivara moodulisse.

SAPis olevatele kogumitele laoarvestusest vastete otsimisel tuvastas Kaitsevägi erinevaid vigu. Näiteks oli laoarvestuses vara detailse arvestuse asemel peetud kogumiarvestust, mistõttu tuleb enne nende varade põhivara moodulisse arvelevõttu välja selgitada varaobjektide tegelikud andmed. Lisaks olid SAPis tegemata muudatused Kaitseväes vara salastatud üksustesse liikumise kohta, kuna raamatupidamist ei olnud sellest teavitatud, ja seetõttu ei ole varade seis arvestussüsteemides võrreldav.

Kuna laoarvestuses ei ole varadele tehtud parendusi arvele võetud, siis veendutakse, et varaobjektide põhivara moodulisse arvele võtmisel ühte kogumisse kuuluvate varaobjektide maksumused kokku vastaksid SAPis olevale kogumi maksumusele. Kaitsevägi kasutab varade arvestuseks kokku nelja erinevat tarkvara. Neist suurimas oli 31.12.2020. aasta seisuga kaitseotstarbelist vara, sh varusid, kokku soetusmaksumusega 610,2 miljoni euro ulatuses. Sellest oli 2021. aasta mai lõpu seisuga jõutud põhivara moodulisse arvele võtta kaitseotstarbelist põhivara soetusmaksumusega 384,5 miljonit eurot. Seega jäi 31.12.2020. aasta seisuga laoarvestusse veel vara soetusmaksumusega 225,7 miljonit eurot, mille kohta ei olnud võimalik saada selgust, kui palju on sealhulgas põhivara ja kui palju varusid ning mis maksumuses võiks seal põhivara olla.

Järgmisena on toodud auditi käigus tehtud tähelepanekud, mida ei kajastata riigi raamatupidamise aastaaruande auditi aruandes, sest tuvastatud eksimused ei ole hinnangu andmise seisukohast olulised, kuid võivad põhjustada vigu, kui sisekontrollisüsteemi ei parandata.

2. Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus on tasunud 11 miljonit eurot ettemakseid, ilma et tal oleks selleks vajadust ja kohustust

Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus on maksnud 2020. aasta detsembris 11 miljoni euro ulatuses ettemakseid välispartneritele, kuigi vajadust selleks ei olnud. Ühel juhul tasuti ettemakse 10 miljonit eurot, kuigi lepingus selle tasumist ette ei olnud nähtud, teisel juhul tasuti 23.12.2020 ettemakse arve 999 500 eurot, mille makstähtaeg oli 06.01.2021. Avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhendi (üldeeskiri) järgi tuleb võimaluse korral vältida ettemaksete tasumist. Ka Kaitseministeeriumi valitsemisala hankekord ütleb, et ettemaksed tehakse erandkorras ning ettemaksu suurus ja tagastamise tingimused lepingu täitmata jätmise korral ning võimalikud tagatised peavad olema sätestatud lepingus.

Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuselt saadud selgituse kohaselt oli olemas suuline kokkulepe teha 10 miljoni euro suurune ettemaks, et lühendada kauba tarneaega. Vastavaid lepingu muutmise ettevalmistusi tehti aga alles mais 2021. Teise juhu selgituseks toodi Rahandusministeeriumi märtsis 2020 ministeeriumitele saadetud ringkiri, milles soovitati ettevõtjatega sõlmitavate lepingute maksetähtaegu lühendada, et kriisi majanduslikku mõju riigihangete abil leevendada. Hankeleping, millega seotud arve ennetähtaegselt maksti, sõlmiti välistarnijaga aprillis 2020 ja selles on maksetähtajaks kokku lepitud 30 päeva.

Riigikontrolli hinnangul ei ole kummagi ettemakse puhul tegemist vältimatu vajadusega ja selliste ettemaksete tegemine ei ole riigi raha säästlik kasutamine. Ilma kirjaliku kokkuleppeta ettemakse maksmisel ei ole tagatud, et vastaspool oma kohustused täidab.

Riigikontrolli soovitus Kaitseministeeriumi kantslerile: mitte tasuda ettemakseid, mida ei ole kokku lepitud, ja järgida arvete tasumisel maksetähtaegu.

3. Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse ja Kaitseväe ostmise ja vara arvelevõtmise protsess ei taga vara õiget raamatupidamises kajastamist

Riigikontroll tuvastas põhivara ja majandamiskulu tehingute auditeerimisel mitmeid vigu, mille olid põhjustanud puudulik dokumentatsioon ning asjaolu, et info ei jõudnud Riigi Kaitseinvesteeringute Keskusest ja Kaitseväest raamatupidamisse või jõudis hilinemisega.

Suur osa auditi käigus tuvastatud vigadest tulenes sellest, et tehingu raamatupidamises kajastamise aluseks olev dokumentatsioon ei olnud täielik ja üheselt mõistetav. Seejuures on väga oluline, et infovahetus Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse, Kaitseväe ja Riigi Tugiteenuste Keskuse vahel toimiks operatiivselt ning majandustehingute aluseks olevad lepingud, arved ja aktid kajastaksid kogu infot, mis on vajalik tehingu majandusliku sisu hindamiseks – selgelt on dokumenteeritud, milliseid kaupu ja teenuseid, millises maksumuses ja millal on saadud.

Raamatupidamises tuleb tehinguid kajastata mõistliku aja jooksul. Auditis selgus aga, et osa tehingute kajastamiseks kulus kuni pool aastat. Paljude tehingute puhul edastati raamatupidamisele algselt ebapiisav info, mistõttu tuli hiljem teha mitmeid parandusi.

3.1. Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse ja Kaitseväe tehingute kajastamises esineb vigu

- Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse sõlmitud hankelepingus, millega soetati õhuväe kõneside süsteemid maksumusega 1 944 624 eurot, ei ole toodud ostetavate seadmete ega süsteemi paigaldus- ja seadistamistööde maksumust. Seadmete ja tööde maksumust ei ole esitatud ka arvel ega aktil.

Seetõttu võttis Kaitsevägi varad arvele pakkumuse alusel. Selles olevad nimetused ja kogused aga ei kattunud täiel määral sõlmitud lepinguga. Pakkumuse ja lepingu alusel suudeti määrata suurema osa soetatud varaobjektide maksumus. Ülejäänud osa arve summast (114 417 eurot) liideti paigaldus- ja seadistamistööde hulka ning jagati võrdeliselt 3 suurema süsteemi vahel. Eeltoodu tõttu ei olnud võimalik veenduda, et varadele määratud soetusmaksumus on õige.

Lepingutes peab olema olema detailne info, sh ka varaobjektide maksumused, mille põhjal lepingut hallata ja arvestada ning vara õigesti arvele võtta.

- Mereväe kolmest renoveeritavast laevast esimese renoveerimine lõppes detsembris 2018 ja teise renoveerimine detsembris 2019. Tööde maksumuseks määrati kummalegi laevale 1/3 lepingulisest maksumusest, s.o 8 miljonit eurot.

Augustis 2020 lõpetati kolmanda laeva renoveerimistööd ja merevägi otsustas laevade parenduse arvestust muuta pakkumuse ja seadmete laevadele paigutamise alusel. Uue arvestuse järgi kujunes laevade parenduste maksumuseks 7,2 miljonit ja 7,38 miljonit eurot. Kuna merevägi ei võtnud algse hinnangu koostamisel arvesse kogu olemas olnud infot seadmete laevadele jagunemise kohta, on valed 2018. ja 2019. aasta aruannetes kajastatud laevade parenduse soetusmaksumus ning nende laevade komponentidele arvestatud kulum. Muudetud maksumusega komponentide kulum on kokku 3,6 miljoni euro võrra tegelikust suurem.

Selliste vigade vältimiseks on oluline, et nii Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus kui ka Kaitsevägi edastavad raamatupidamisele tehingu kohta õigeaegselt kõikehõlmava ja korrektse info.

3.2. Kaitseväe majandamiskuludes oli kajastatud põhivara ja ettemakseid ning põhivarades majandamiskulusid

Kaitsevägi oli majandamiskuluna kajastanud oste, mis vastasid põhivara kriteeriumidele, ning põhivarana oste, mis oleks tulnud kajastada kuluna.

- Sõjalise taktikalise andmesidevõrgu Link16 terminalide uuendus koos koolituse, transpordi ja administratiivsete kuludega maksumuses 499 844 eurot (käibemaksuta) oli kajastatud majandamiskuluna. Auditis selgus, et 2020. aastal terminale kätte ei saadud ja nende uuendamise puhul on tegemist suures osas põhivara kriteeriumile vastava vara soetusega.
- Haagise kapitaalremondi tööd maksumusega 112 123 eurot on kajastatud majandamiskuluna, kuna Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus ei olnud teadlik, et tööde tulemusel suurenes oluliselt haagise maksumus ja pikenes eluiga 10–15 aastat. Seega ei olnud tegemist kuluga, vaid vara parendusega.
- Tulemüüri seadmete kasutamiseks soetatud tarkvarad, mille maksumus ületas kapitaliseerimise piiri, kokku maksumuses 60 635 eurot, olid kajastatud majandamiskuluna.
- Sidekonteinerite parendusel soetatud 3 sidemasti kokku maksumusega 21 954 eurot ei ole arvele võetud põhivarana, vaid kajastatud majandamiskuluna. Kaitsevägi on lubanud arvestust parandada ja sidemastid 2021. aasta alguses põhivarana arvele võtta.
- Kaitseväe meteosüsteemi uuendamise tööde hulgas lõpetamata ehituse kontol olid kajastatud ka koolituskulud maksumusega 11 550 eurot. Koolituskulu ei ole lubatud vara maksumusse kapitaliseerida ja see oleks pidanud olema kajastatud majandamiskuludes.

Auditi ajal parandati Link16, tulemüüri ja meteosüsteemi raamatupidamisarvestust.

Vastavalt üldeeskirjale võetakse põhivarana arvele varad, mille kasulik eluiga on pikem kui aasta ja mille väärtus on vähemalt 5000 eurot. Vara maksumusse ei kapitaliseerita vara kasutuselevõtmisega seotud koolitus- või lähetuskulu.

Eeltoodud vead põhjustavad vea ka riigieelarve täitmise aruandes, kus haagise ja sidekonteinerite parendused on auditi järel endiselt näidatud majandamiskuluna, mitte investeeringuna.

3.3. Mitmed põhivara soetused ja tehtud kulud on raamatupidamises ning eelarve täitmisel arvestatud vales perioodis

Tekkepõhises arvestuses kajastatakse majandustehingud vastavalt tehingu toimumisele, sõltumata, kas sellega seotud raha on välja makstud. Ettemaksetena kajastatakse tasumise hetkel summasid, mille ulatuses ei ole kaupu ega teenuseid veel saadud. Samas on nii Kaitsevägi kui Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus mitmel juhul võtnud arvele varad ja kajastanud kuluna teenused, mida ei ole veel saadud ehk siis, kui majandustehingut ei olnud veel toimunud.

Samuti ei tohiks vastu võtta ega kinnitada selliste tööde saamist, mida ei ole veel tehtud või mis ei vasta kokkulepitud nõuetele, ega nende eest tasuda. Vastasel korral esineb risk, et töid ei saadagi ning raamatupidamises ja eelarve täitmisel kajastatakse tehingud, mida ei ole toimunud.

- Kaitsevägi allkirjastas aktid, mille järgi võeti sõidukite sidekonteinerite ümberehitustööd vastu vaegtöödena. Kuigi arve ja akt tööde vastuvõtmise kohta olid olemas, ei olnud tegelikult tööd lõpetatud, mistõttu ei olnud põhjendatud kajastada 31.12.2020. aasta seisuga raamatupidamises põhivara summas 403 181 eurot, majandamiskulu (2000 eurot) ja käibemaksukulu (81 036 eurot).

Teise akti järgi võeti sidekonteinerite ümberehitustööd vastu osaliste vaegtöödena. Kokku oli lõpetamata ehituse ja ettemaksena kajastatud tegemata ja lepingu tingimustele mittevastavaid töid hinnanguliselt maksumusega 153 239 eurot (käibemaksuga). Kuna arve tasuti 2021. aastal, siis ei oleks aasta lõpu seisuga tohtinud ettemakset raamatupidamises kajastada.

Auditi ajal tühistati saamata tööde kohta tehtud raamatupidamiskanded ja vähendati investeeringute eelarve täitmist enam kui 0,5 miljoni euro võrra.

- Kaitsevägi võttis 2020. aasta detsembris aktiga vastu fiiberoptilised kaablid, kuigi füüsilist tarnet polnud toimunud ning lepingupartner tegeles veel vaegtöödega. Selle akti alusel kajastati kaablite soetus raamatupidamises 2020. aasta kuluna, kuigi tegelikult saadi kaup kätte 2021. aasta esimeses pooles kolmes osas ning viimase, neljanda osa tarne toimub alles 2021. aasta juuni lõpus. Seetõttu polnud põhjendatud kajastada kaablite soetus summas 667 725 eurot (käibemaksuga) 2020. aasta kuluna.
- Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus võttis 2020. aasta detsembris vastu Kaitseväele lennukite sensorsüsteemi paigaldamise ja juurutamise süsteemi ehitustööde hulgas ka seadmed, hooldus- ja kuluvahendid kaheks aastaks, tarkvara, väljaõppe Eestis ning liidestuse keskse juhtimis- ja videoserveri tarkvaraga kokku maksumusega 2 649 960 eurot (käibemaksuta) ja need kajastati Kaitseväe lõpetamata ehitusena. Samas on aktis kirjas, et tööd on lõpetamata ja võetakse vastu 2021. aasta I kvartalis, mistõttu ei olnud õige töid täies mahus vastu võtta ja neid põhivarana kajastada.

Vale kajastamise tõttu on ka investeeringute eelarve täitmine 2,6 miljoni euro võrra suurem.

- Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus kajastas 2020. aasta majandamiskuludes 2-aastase infotehnoloogiliste seadmete tootetoe maksumusega 42 475 eurot ja 5-aastase tootetoe maksumusega 17 966 eurot, kuigi suures osas on tegemist 2021. aasta ja hilisemate perioodide kuludega. 5-aastase tootetoe kajastamine 2020. aasta kuluna oli asutuse selgitusel eksimus, 2-aastase tootetoe kulude periodiseerimata jätmist põhjendati aga sellega, et 2022. aasta eelarves ei ole kulude kajastamiseks vajalikku toetuse eelarvet planeeritud.

Välisloetusest tehtavate kulude tegemise võimalikkus ei ole seotud eelarve planeerimisega, vaid sõltub vastava tulueelarve tekkimisest – tulu laekumisel avaneb eelarve kulude katmiseks.

Lisaks eeltoodud vigade parandamisele, vaadati auditi ajal üle samased seadmete tootetoe kulude kajastamise tehingud ja tehti vajaduse korral parandused.

- Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse bilansis on kajastatud põhivara ettemakse 307 000 eurot Kaitseväele soetatavate sõidukite ümberdisainimise ja materjalide eest, mis valmisid 2020. aasta detsembris. Kaitsevägi on sõidukid vastu võtnud, kuid sõidukite maksumusse ei ole arvestatud ettemaksena tasutud osa. Kuna ettemaksed eelarve täitmises ei kajastu, on ka investeeringute eelarve täitmine näidatud 307 000 euro võrra väiksemana.

Riigikontrolli leiab, et tehingute kajastamise aluseks olev dokumentatsioon peab andma õiget infot ja asutused peavad lähtuma tehingute kajastamisel kehtestatud nõuetest ehk kajastama need toimumise perioodis, et anda õige info asutuse kuludest ja tuludest ning eelarve täitmisest.

Riigikontrolli arvates on oluline raamatupidamisele edastada kaupade ja teenuste kättesaamise kohta õige info, et oleks võimalik kajastada tehtud tehingud, lähtudes nende majanduslikust sisust.

Riigikontrolli soovitused Kaitseministeeriumi kantslerile: koostöös Kaitseväe ja Riigi Kaitseinvesteeringute Keskusega

- parandada Kaitseväe ja Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse omavahelises infovahetuse tööprotsesse, et tagada tehingute õige ja õigeaegne kajastamine;
- esitada raamatupidamisele kaupade ja teenuste maksumuste ning nende kättesaamise kohta õige ja õigeaegne info.

4. Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse ja Kaitseväe põhivarade inventuuris tuvastatud kasutuskõlbatud varad jäeti maha kandmata

4.1. Riigi Kaitseinvesteeringute Keskusel jäi 2020. aasta põhivara inventuuri maha kandmise ettepanekute alusel töötajate vahetumise tõttu maha kandmata lammutatud hospitalihoone valve-, läbipääsu- ja automaatne tulekahju-signalisatsioonisüsteem, uue kasarmu ehitamisega seoses lõhutatud remonditelgi plats ning kasutuses mitteolevad soojustrassid Rahumäe teel. Nende varade jääkväärtus oli 31.12.2020. aasta seisuga 120 520 eurot ja selle võrra on bilansis põhivara saldo suurem ja tulemiaruanDES amortisatsioonikulu väiksem.

4.2. Kaitseväe peastaabi aastainventuuri lõppaktis on ettepanek maha kanda täielikult amortiseerunud miinipilduja laskeandmete tarkvara soetusmaksumusega 20 000 eurot (jääkväärtus 0 eurot). Sama ettepanek on tehtud ka 2019. aastal. Tarkvara mahakandmiseks on tehtud taotlus 01.04.2021 ja taotluse rahuldamiseks kinnitatud mahakandmise akt 22.04.2021. Taotluses ega aktis ei ole märgitud, et tegemist on aastainventuuri käigus tuvastatud mahakandmisele kuuluva varaga ja seetõttu kandis raamatupidamine vara arvestusest välja 22.04.2021. aasta seisuga.

4.3. 2020. aasta augustis on bilansist välja kantud Kaitseväe põhivarad, mille mahakandmisaktiil on mitme varaobjekti puhul kõlbatuks tunnistamise põhjuse alusena viidatud 2016. ja 2019. aasta defekteerimise aktidele ehk juba siis olid need kasutuskõlbatud. Suur osa neist varadest oli täielikult amortiseerunud. Kaitseväe selgituse kohaselt sooviti algselt varad saata remonti, hiljem otsustati need aga ikkagi maha kanda. Mahakandmine toimus 2020. aastal, kuna selleks ajaks oli kogunenud piisavalt palju vara utiliseerimiseks, et need korraga utiliseerimist teostavasse ettevõttesse viia, samas oli auditi toimingute tegemise ajal vara endiselt utiliseerimata.

Riigikontrolli hinnangul tuleb varad maha kanda vähemalt sama kalendriaasta jooksul, mil tuvastati kasutuskõlbmatust, et tagada õige ülevaade valitsemisala varadest.

Riigikontrolli soovitus Kaitseministeeriumi kantslerile: koostöös Kaitseväe ja Riigi Kaitseinvesteeringute Keskusega töhustada infovahetust ja tööprotsesse, et kasutuskõlbatud varad kantaks arvestusest välja, kui need on tunnistatud kasutuskõlbatuks.

5. Kaitseväe põhivara parenduste arvelevõtul ei jälgita, et alamvarade kasutusega ei ületaks peavara eluiga

Mitme mereväe põhivara parenduse arvelevõtmisel ei olnud jälgitud, et alamvaradena arvele võetud parenduste kasutusega ei oleks pikem kui peavaral.

- Laeva Ugandi allesjäänud kasutusega oli 27 kuud, samas kui selle alamvarade elueaks oli määratud pärast parendust 8 ja 5 aastat. Riigikontroll juhtis sama laeva eluea korrigeerimise vajadusele tähelepanu juba 2019. aasta auditi ajal.
- Mereteadlikkuse taktikalise infosüsteemi puhul ei ole pikendatud peavara eluiga. Alamvarade parendamise järel olid nende allesjäänud eluiga 127 kuud ja 112 kuud, peavaral 39 kuud.

Üldeeskirja alusel hinnatakse põhivara soetusmaksumusele parenduste lisamisel vara järelejäanud kasutusea võimalikku pikenemist ning olulise muutuse korral korrigeeritakse amortisatsiooninormi. Varade vale kasutusega põhjustab vea põhivarade jääkväärtuses ja amortisatsioonikulus.

Merevägi on lubanud kõigi põhivarade eluea 2021. aastal üle vaadata ja vajaduse korral neid muuta.

Riigikontrolli soovitus Kaitseministeeriumi kantslerile: koostöös Kaitseväega tagada, et alamvarade parenduste arvelevõtul ei ületaks neile määratud eluiga peavara eluiga, ja vajaduse korral pikendada peavara eluiga.

6. Kaitseministeerium on jätkuvalt Kaitseleiidule antud põhivara sihtfinantseerimist kajastanud antud tegevustoetusena

Elmise aasta auditis juhtis Riigikontroll Kaitseministeeriumi tähelepanu vajadusele muuta Kaitseleiiduga sõlmitud tegevustoetuse lepinguga investeringute tegemiseks antud toetuse kajastamist, kuid ministeerium seda ei teinud, kuigi lubas sellega 2020. aastal arvestada.

Üldeeskirja järgi kajastatakse teatud sihtotstarbel antud toetused tegevuskulude või põhivara sihtfinantseerimisena.

24.01.2020. aastal sõlmitud lepinguga on Kaitseleiidule antud muu hulgas investeringuteks toetust 3 263 000 eurot, kuid see on raamatupidamises kajastatud tegevustoetusena, mitte põhivara sihtfinantseerimisena nagu on ette nähtud üldeeskirjaga.

Kui tegevustoetus kajastatakse kuluna raha ülekandmisel, siis tegevuskulude või põhivara sihtfinantseerimine kajastatakse kulu tekkimise / põhivara soetamise perioodis. 31.12.2020. aasta seisuga ei ole Kaitseleiid 1 512 505 euro ulatuses saanud toetusest investeringuid teinud, seega on vale kajastamise tulemusena 2020. aasta toetuste andmise kulu nii tulemiaruanDES kui eelarve täitmise aruanDES näidatud sama summa võrra suuremana.

Riigikontrolli soovitus Kaitseministeeriumi kantslerile: tagada, et antud toetusi planeeritakse ja kajastatakse eelarves ja raamatupidamises, lähtudes selle majanduslikust sisust.

7. Info kõigist võetud kohustustest ei jõua raamatupidamisse õigeaegselt

Kaitseministeeriumi bilansijärgsete sündmuste kontrollimisel selgus, et Kaitseväge võttis kohustuse hüvitada 2020. aastal Läti harjutusvälja teedele tekitatud kahju. Pea pool võetud hüvitamiskohustusest täideti ja kajastati tekkepõhiselt 2020. aastal. Bilansipäevaks täitmata kohustuse osa summas 34 032 eurot oleks tulnud bilansipäeva seisuga kajastada eraldisena, kuna tegemist on aruandeaasta sündmusega, millest tulenev kohustus tuleb järgneval perioodil täita. Seda aga ei tehtud, kuna raamatupidamisel puudus sellekohane teave.

Riigikontroll juhib tähelepanu, et ministeerium peaks jooksvalt hindama potentsiaalseid kohustusi ja nende realiseerumise tõenäosust ning operatiivsemalt edastama sellekohast infot raamatupidamisele, et oleks võimalik finantsarvestuses vajalikud korrigeerimised õigeaegselt kajastada. Info viibimine või puudumine võib põhjustada olulisi vigu finantsaruannetes.

Riigikontrolli soovitus Kaitseministeeriumi kantslerile: tagada, et potentsiaalseid kohustusi ja nende realiseerumise tõenäosust hinnatakse ning sellekohane info edastatakse operatiivselt raamatupidamisele.

8. Kaitseministeeriumi programmidokumendid ei ole kinnitatud õigeaegselt

2020. aastast läks riik üle tegevuspõhisele eelarve planeerimisele, kus valitsemisalade eelarved planeeritakse tulemusvaldkondade ja programmide kaupa. Programmidokumendis määratakse kindlaks tulemusvaldkonna alaeesmärkide saavutamisele suunatud meetmed, tegevused, teenused ning nende eesmärgid, näitajad ja rahastamiskava.

Riigieelarve seaduse alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse määruse „Valdkonna arengukava ja programmi koostamise elluviimise, aruandluse, hindamise ja muutmise kord“ kohaselt tuleb ministri kinnitatud programmid avalikustada ministeeriumi veebilehel pärast seda, kui valitsus on

riigieelarve täiendavalt liigendanud. Vabariigi Valitsus kinnitas 2020. aasta riigieelarve täiendava liigenduse 09.01.2020 ja 2021. aasta riigieelarve täiendava liigenduse 15.01.2021.

Kaitseminister ei ole kinnitanud 2020. ja 2021. aasta programmidokumente ega avalikustanud 2021. aasta programmidokumenti Kaitseministeeriumi kodulehel.

Saadud selgituse kohaselt on Kaitseministeeriumi valitsemisala 2021. aasta programmid kinnitatud valitsemisala arengukavaga aastateks 2021–2024 (kinnitatud 14.02.2020). 2021. aasta programme eraldi kinnitatud ei ole, aga seda kavatakse teha.

Riigikontrolli hinnangul on oluline programmidokumendid kinnitada, kuna need on aluseks vastava aasta riigieelarve seaduses kavandatud tegevustest arusaamiseks ja aruandmiseks.

Riigikontrolli soovitus Kaitseministeeriumi kantslerile: kinnitada ja avalikustada valitsemisala programmidokumendid.

9. Kaitseministeeriumi kinnitatud riigieelarve täitmise aruandes on esitatud infot, mis on ministri poolt kinnitamata

Kaitseministeeriumi kantsler kinnitas 5. juulil 2021. aastal valitsemisala 2020. aasta riigieelarve täitmise aruande.

Auditis selgus, et aruandes esitatud summasid 2021. aastasse üle viidud eelarvete kohta ei ole minister kinnitanud. Samuti on kinnitamata 2020. aasta lõplik eelarve, kuigi sellega plaanitud muudatused on aruandes arvesse võetud. Lisaks on märgukirja koostamise seisuga kinnitamata ka julgeoleku ja riigikaitse tulemusvaldkonna tulemusaruanne. Nii riigieelarve täitmise aruande kui ka tulemusaruande kinnitamise tähtaeg oli 31. mail 2021. aastal.

Riigikontrolli hinnangul on eelarve, järgmisesse eelarve aastasse üle viidavate eelarvete ja tulemusaruande õigeaegne kinnitamine oluline tagamaks, et riigieelarve täitmise aruandes ja riigi majandusaasta koondaruandes esitataks õige info ning et eelarveaastal kasutatakse raha, mille kasutamine on ette nähtud.

Riigikontrolli soovitus Kaitseministeeriumi kantslerile: korraldada tööprotsessid selliselt, et oleks tagatud riigieelarve täitmise aruande ja tulemusaruande ning neis esitatud info aluseks olevate dokumentide õigeaegne kinnitamine.

Otame Teie kirjalikku vastust märgukirjas ja selles lisas tehtud soovitude kohta hiljemalt 10. augustiks 2021.

Riigikontroll tänab Kaitseministeeriumi valitsemisala teenistujaid meeldiva koostöö eest ning loodab, et esitatud tähelepanekutest ja soovitudest on abi sisekontrollisüsteemi tõhustamisel ning raamatupidamisarvestuse parandamisel.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ines Metsalu-Nurminen
peakontrolör

Sale Ajalik
Sale.Ajalik@riigikontroll.ee